hoofdbezwaar onwederlegd bleef. Slechts twee kantteekeningen veroorloven we ons. Voorereerst verklaart Prof. van Bakel, dat hij in zijn statistiek wel degelijk de candidaten in de Theologie heeft meegerekend. Dit nu kunnen we ten stelligste tegenspreken en hier is bewijs in absoluten zin te leveren. Hij zegt zelf, dat hij heeft opgeteld de nieuw ingeschrevenen + de drie voorgaande jaren, d.w.z. de studenten van vier cursussen. Nu komt het aan de Vrije Universiteit zoo goed als nooit voor (in de laatste 10 jaar was dit slechts éénmaal het geval) dat een student in het 4e jaar van zijn studie candidaatsexamen aflegt. Prof. van Bakel heeft dus op dit punt zeer stellig vergist. En in de tweede plaats verklaarde Prof. van Bakel zich niet te begrijpen, dat de cijfers van het officieele verslag niet geheel kloppen met de door hem gebruikte studentenlijsten. Laten we hierop mogen antwoorden, dat ditzelfde verschijnsel zich evenzeer voordoet aan de Rijksuniversiteiten, waar de Rector in zijn jaarverslag telkens meedeelt, dat de door hem verstrekte cijfers niet geheel overeenstemmen met die in de studenten almanakken. Het zou te ver voeren hier, een uitvoerige verklaring van dit verschijnsel te geven. Natuurlijk is het getal studenten altoos vlottend; er komen telkens nieuwe bij, en er gaan andere af door examen te doen. Het hangt er dus van af, op welk tijdstip van het jaar de lijst vastgesteld wordt; een lijst in September vastgesteld, zal er anders uitzien dan in Januari. Maar deze verschillen zijn betrekkelijk gering en geven zeker niet het recht om de officieele cijfers, zooals Prof. van Bakel doet, voor minder betrouwbaar te verklaren.

Ten slotte willen we gaarne de uitdrukking, die in ons vorig artikel stond, dat de statistiek van Prof. van Bakel geen eerlijk spel was tegenover de Vrije Universiteit, terugnemen. Ze bedoelde niet anders te zeggen, dan dat door deze statistiek aan de Vrije Universiteit geen fair play gegeven was, omdat zij in dezen wedloop met de andere Universiteiten te zwaar belast was geworden. Maar de bedoeling was geen oogenblik, Prof. van Bakel van oneerlijkheid te betichten; we wezen zelf aan het slot van ons artikel die gedachte zoo beslist mogelijk af.

Hiermede meenen we, dat deze quaestie is afgedaan. Langer dit debat voort te zetten, zou te veel van het geduld onzer lezers vergen.

DR. H. H. K.

Voor Kootwijks scholen.

In hartelijken dank ontvangen van de familie ten H. te Hilversum *f* 20; van S. S. muntbiljet van *f* 10.

Ds. J. H. HOUTZAGERS, *voorzitter.*

Uit de Pers.

De *Waarheidsvriend* drijft ietwat den spot met de wijze, waarop de modernen den laatsten tijd bezig zijn hun eigen lof te bezingen. Zoo noemde een hunner voormannen hen »de room van de Kerk«. De *Waarheidsvriend* zegt er dit van:

De modernen zijn in den laatsten tijd druk bezig geweest om met kracht van woorden eigen lof te zingen. *Zij* zijn eigenlijk de meest religieuse menschen, de trouwste leden der Kerk, en de beste predikanten zitten in den modernen hoek.

Indien het er dan ook eens toe komen moest, dat de inrichting der Hervormde Kerk zóó werd, dat er geen plaats meer was voor de modernen, zou — zoo zeggen de vrijzinnigen zelf — die Kerk het beste deel verliezen. De meest religieuse leden der Kerk zouden dan afgesneden worden; de beste predikanten zouden dan worden buitengesloten.

't Zou voor de Hervormde Kerk de grootste ramp zijn!

't Zou daar in die Kerk de dood in den pot worden.

De farizeën zouden overblijven. De onwaarachtigen zouden dan het grootste element vormen. De »room« zou dan van de melk zijn, en van het overblijvende zou dan worden getuigd, dat het minder waardig is.

't Is al zoo jammer, dat er jaren geleden, toen er vele vrijzinnigen uit de Herv. Kerk zijn uitgegaan, reeds zooveel »room« afgeschept is; welke »room« nu aan de kleinere Kerkgenootschappen is ten deel gevallen. Dat zit nu bij de Remonstranten, de Doopsgezinden enz.

Neen — dat er in 1834 en 1886 duizenden uit de Hervormde Kerk zijn heengegaan, dat betreurt men niet.

't Lachtte op.

Och, dat er morgen aan den dag nog maar méér van die *gereformeerden* gingen. Die onruststokers kan men missen als kiespijn!

Maar wee, wee, als de slag eens viel, dat de *modernen* moesten heengaan. Wat zou dat vreeselijk, vreeselijk jammer zijn!

Zoo redeneerde ongeveer Dr. Niemeyer van Bolsward, de hoofdleider van de vrijzinnig-Hervormden.

Bij welke room-zoeserij hij een weinig in conflict is gekomen met z'n buurman, die hoofdredacteur is van het niet-officieele gedeelte van *de Kerkelijke Courant*.

Die had het ook over room. Maar over anderen room dan Dr. Niemeyer. Waarbij deze laatste strak en stijf bleef beweren, dat hij den echten room had.

En och, arme, als twee buren twisten, dan hoort men wat!

Want noemde Dr. Niemeyer de vrijzinnigen den »room« van de Kerk, daar steekt de hoofdredacteur van *de Kerkelijke Courant* van wal en schrijft dan:

»Onder vrijzinnigen, in en buiten de Kerk, zijn ongetwijfeld vele ernstige, waarlijk godvruchtige menschen, maar het kan toch ook niet ontkend worden, dat »Jan Rap« onder hen maar al te veel ook nog gevonden wordt; dat »vrijzinnig« of »modern« zijn, helaas bij vele menschen vrijwel gelijkluidend geacht wordt met onverschillig of godsdienstloos«. (*Kerkel. Cl.* 15 Oct. 1915.)

Dat vinden we eerlijk van *de Kerkelijke Courant*, om dat maar eens te zeggen; wat natuurlijk van méér beteekenis is, dan dat wij dat zouden neerschrijven. Omdat het nu uit een hoek komt, waar men de vrijzinnigen door en door kent en heusch niet onnoodig eenig kwaad van hen zeggen zal. Integendeel, waarvan we veilig kunnen gelooven, dat men de dingen liefst zoo zacht mogelijk zegt, als er iets aan te merken valt.

Van »de room« van Dr. Niemeyer blijft intusschen zoo niet veel over.

En als we zoo zelf onze oogen en onze ooren den kost geven, dan moeten we ook zeggen, wat bestaat het leger van »de vrijzinnig-Hervormden« voor een groot deel uit onverschilligen; voor een groot deel uit menschen, die er geen godsdienst meer op na houden.

Zeker, men is *anti* de orthodoxen.

Maar wat men zelf is voor een groot deel?

Onverschillig, godsdienstloos, hoogstens materialist; levende bij de zichtbare dingen, die genot en voordeel geven. Maar hooger komt men niet.

Dat is ook een vrucht van het berooven van de gemeenten van de rechte prediking naar het Woord!

Daar brengt de moderne levensbeschouwing toe.

Men ontneemt den mensch alles wat naar hoogere dingen uitgaat. En men laat den mensch bij het koude materialisme zitten; men veroorzaakt, dat de massa in onverschilligheid wegkrinkt; in godsdienstloosheid vervalt. Men moet maar eens in echt-moderne streken van ons Vaderland komen! 't Is ijs-droevig.

Niet minder belangrijk is, wat de *Waarheidsvriend* opmerkte naar aanleiding van de Studentenstatistiek door Prof. van Bakel gepubliceerd. De achteruitgang van het aantal studenten in de Theologie aan de Rijksuniversiteiten, schrijft de redactie vooral daaraan toe, dat uit de ethische kringen geen studenten meer komen studeeren.

Het lust ons niet een onderzoek in te stellen naar de kosten, die al deze verschillende faculteiten voor 's lands kas veroorzaken. Wij kunnen ook zonder accurate becijfering wel begrijpen, dat in verhouding tot het aantal studenten de uitgaven zeer hoog zijn, zoodat elke theoloog, die wordt afgeleverd, een vrij groot bedrag aan de publieke kas heeft gekost. Dat nu zijks inrichtingen groote bedragen vorderen, is op zichzelf beschouwd niets bijzonders. Het rijk heeft belang bij het aankweeken van wetenschappelijke mannen op allerlei gebied. En al meenden wij, dat een gansch andere positie der theol. faculteiten aan de Rijks Universiteiten gewenscht en noodig is, dat het Rijk bij het onderwijs, speciaal bij het H. O., groote bedragen toelegt, spreekt van zelf. Dat geldt voor alle faculteiten zonder onderscheid en hangt saam met de cultuurtaak van den staat. Maar dat de gemeente Amsterdam geroepen zou zijn zulks ook te doen, is minstens aan redelijken twijfel onderhevig. Het is niet wel in te zien, dat de stad Amsterdam de roeping zou hebben zich jaarlijks de uitgaven van vele duizenden guldens te getroosten om predikanten te kweeken voor allerlei grootere en kleinere kerkgenootschappen. Want dit is toch ten slotte het eenige practische doel der theol. faculteiten.

Wat echter uit deze gegevens blijkt is, dat de achteruitgang van het aantal dergenen, die theologie studeeren, zeer groot is en bedenkelijke afmetingen gaat aannemen. Toen Prof. Noordtzij benoemd werd, stelde men het voor alsof de vermindering het gevolg was van het feit, dat deze geleerde niet tot de Herv. Kerk behoorde. Toen Prof. Obbink benoemd werd, zeide men, dat nu wel spoedig het aantal sterk zou klimmen. Maar de ervaring was gansch anders. Zij leert dat heel die vermindering van theologische studenten met die benoemingen in geen enkel opzicht samenhangt. Ondanks het feit, dat de ethische richting de instelling van Ds. van Dijk tot hare beschikking heeft en daarmede een niet te onderschatten kracht voor de feitelijke recruteering van Dominees, is de daling steeds doorgegaan.

Wat echter van nog meer belang moet worden geacht, dat is het verschijnsel, dat de daling van het aantal theologische studenten bijna geheel ten laste komt van de ethische richting. Daarom vooral lijdt de Utrechtsche faculteit. Die kringen, die jaarlijks een groot aantal van hunne zonen afstonden ten dienste der ethische richting, beginnen blijkbaar daarmede op te houden. Te verwonderen behoeft zulks niet, wijl de ervaring leert, dat de gemeenten hoe langer hoe minder van ethische predikanten gediend blijken. Moderne proponenten kunnen een plaats krijgen, en naar gereformeerde proponenten is dringend vraag. Zoodra zij er zijn hebben zij een dikwijls aanmerkelijk getal beroepen. Alleen de ethische heeren schieten of over of zijn, blijde, na lang wachten een heel klein plaatsje te bemachtigen. Er zijn er dan ook, die het wachten moede, zich reeds tot een anderen staat des levens begeven, voordat zij nog de gelegenheid hadden den herderstaf op te nemen.

Het is dan ook een merkwaardig verschijnsel, dat hoewel het aantal theol. studenten zoo sterk vermindert is, dit niet gezegd kan worden van het aantal gereformeerde studenten. Het aantal der jongelui, die zich tot de gereformeerde levensopvatting getrokken gevoelen, is veel grooter dan in de dagen, toen de theologen bij honderdtallen geteld werden. Dit is zeker een verblijdend teeken des tijds, ook al kan niet ontkend, dat het aantal nog veel grooter zal moeten en kunnen worden. Indien wij genoeg gereformeerde proponenten hadden, zou daarmede reeds veel gewonnen zijn. Gereformeerde proponenten namelijk, niet alleen in den zin van formalistisch gereformeerd, omdat de gemeenten gereformeerde predikanten vragen, maar gereformeerde proponenten, die God vreezen en dus waarachtig uit het gereformeerd beginsel leven. Doodpreekers en doodbidders hebben de gemeenten niet noodig, maar er is groote behoefte aan bewust gereformeerde mannen, die de kennis van de gereformeerde levens- en wereldbeschouwing in de gemeenten kunnen opbouwen en het Woord Gods als een levend Woord verkondigen.

En om nog een derde citaat uit dit altoos lezenswaardige blad aan te halen, geven we hier eveneens, wat de *Waarheidsvriend* over haar eigen kerkelijk standpunt schrijft:

Wij kunnen ons best begrijpen dat deze of gene, misschien nu voor 't eerst *De Waarheidsvriend* onder de oogen krijgend, zich afvraagt wat nu toch eigenlijk het kerkelijk standpunt van de mannen van den Geref. Bond is.

We willen trachten in een kort stukske er iets van te zeggen. Met bewustheid verklaren we, dat er tusschen den Geref. Bond en de Confessioneele Vereeniging een groot onderscheid is. We zijn volstrekt niet tevreden met een z.g.n. Volkskerk. We vragen en blijven vragen naar eene Gereformeerde Kerk, d.i. eene Kerk, die zich in hare belijdenis en organisatie onderwerpt aan Gods Woord. We houden vast aan dat ideaal: eene Gereformeerde Kerk en een Gereformeerd kerkelijk leven in overeenstemming met Schrift en belijdenis. Naar dat einddoel richt zich ons oog en we willen staan voor de beginselen, die we van God uit Zijn Woord hebben geleerd, door onze Vaderen zoo duidelijk en breed uiteengezet in Confessie en Kerkorde, gelijk ook in allerlei geschrift over leerstellige en kerkrechtelijke kwesties.

Betere formules binnen het kader van het vigeerend reglement onder de huidige kerkelijke organisatie kunnen daarvoor van nut zijn. En elke actie die door wijziging in de reglementen aan een gezondere ontwikkeling van het kerkelijk leven kan ten goede komen, hebben we natuurlijk als gereformeerden te steunen.

Maar in geen geval wenschen we uit het oog te verliezen, dat het einddoel niet is en nooit mag zijn wijziging in deze of gene formule, waarbij gansch de actie beperkt zou worden tot het reglementair gebied, met handhaving van de tegenwoordige kerkelijke organisatie.

We moeten blijven eischen: het herstel van een gereformeerd kerkelijk leven in overeenstemming met Gods Woord en onze belijdenis.

Met minder mogen, kunnen en willen we ons niet tevree stellen.

Daarbij willen we de kerk niet prijs geven, maar wenschen in wegen te gaan, die leiden kunnen tot haar vrijmaking en herstel, opdat zij, staande op eigen fundament en eigen terrein, onder de heerschappij van haren Koning, sich openbare zooals de kerk van Christus sich hier te lande naar Gods ordinantie heeft te ontplooien.

En met dit ons hoog ideaal voor oogen wenschen we gaarne alles te doen, wegen en middelen daartoe ijverig te gebruiken en volstandig te bewandelen, om te komen tot verwerkelijking van ons ideaal.

Een z.g.n. Volkskerk is dus ons ideaal niet.

Een Vereeniging van elk wat wils ook niet.

Eenig en alleen lokt ons en wenkt ons als ideaal een Gereformeerde Kerk, met belijdenis en organisatie naar den Woorde Gods, dat inneers voor elken tijd steeds de eenige en beste regel blijft voor leer en leven. Om dan te mogen aanschouwen dat die Gereformeerde Kerk zich openbare in een gereformeerd kerkelijk leven, door den Heere gezegend en tot zegening geroepen.

Want we gelooven vastelijk, dat, wanneer de Herv. (Geref.) Kerk zich weer onder de heerschappij mocht komen stellen van haar eenigen Koning, om te leven in overeenstemming met Gods Woord en hare belijdenis, zij dan ook, krachtig door innerlijke levenssterkte, mede zal werken tot verdieping van het geestelijk leven der natie, worstelend met goddelijke kracht en heiligen moed om de volksziel weer te brengen onder het licht van Gods Waarheid, welke tot alle dingen nut is, daarbij ook het Evangeliewoord willende uitdragen onder Jood- en heiden en Mohamedaan.

Officieele Berichten.

Vrije Universiteit.

Men schrijft ons uit Apeldoorn:

Vrijdag sprak alhier de heer Jac. van Oversteeg, daartoe uitgenoodigd door het Comité voor de Vrije Universiteit.

Nadat Ds. A. Boekenoogen de samenkomst met gebed geopend had en kort het doel daarvan had uiteengezet, werd door den spreker gewezen op het verband, dat in het Sabbatsgebod was gelegd met het onderhouden van scholen.

Sommigen meenen, dat in Zondag 38 aan de Kerken het onderhoud der scholen wordt opgedragen. Bij nauwkeurige lezing blijkt duidelijk, dat zoowel het onderhouden van kerkedienst, predikambt en scholen den belijders van den Christus tot taak is gesteld; zij komen dit gebod dus niet geheel na, zoo die taak op andere wijze wordt vervuld.

God gaf ons Zijn Woord, opdat wij Hem zouden kennen. De overheidsscholen kunnen niet dienen tot het kennen van God. Daarom werden vrije scholen opgericht; daarvoor moet ook de Vrije Universiteit dienen.

Behalve dat de openbare Universiteiten zich over het algemeen stellen tegen Gods Woord, zijn zij al sedert lang ontaard in vakscholen, zoodat zelfs mannen als Prof. van Hamel pogingen willen aanwenden om eene Universiteit op te richten. God gaf ons volk eene Universiteit, die daarom vrij is, omdat zij gehoorden is aan Gods Woord.

Wel wordt hiertegen ingebracht, dat zulk een wetenschap niet vrij is, maar men kan evengoed beweren, dat een visch niet vrij is, omdat zij niet buiten het water leven kan.

Jammer dat nog zooveelen onder de belijders des Heeren allerlei bezwaren maken, ja zelfs aan de Vrije Universiteit het recht ontzeggen om predikanten op te leiden. Zij meenen dat aan de Kerken en niet aan eene vereeniging Gods Woord is toebetrouwd. Spreker betreurt deze dwaling, omdat men hierdoor niet alleen de Vrije Universiteit bestrijdt, maar zich ook stelt tegen de besluiten der Kerken in Synode genomen.

Anderen achten het voorzichtiger om de Kerken met de opleiding van predikanten te belasten, omdat de universiteiten „alle eeuwen door" de Kerken hebben bedorven.

De geschiedenis leert vaak het tegendeel. Luther is aan eene Universiteit opgeleid, Calvijn eveneens, en heeft zich zelfs tegen de school der Kerk moeten verzetten.

Ook de overpriesters en schriftgeleerden hadden hunne scholen, maar deze hebben de Apostelen vervolgd.

Tegen de wijze waarop hoogleeraren worden benoemd, wordt van meer dan eene zijde bezwaar ingebracht. Bij nauwkeurig onderzoek blijkt ook van dit bezwaar niet veel over. Spr. herinnert aan eenige benoemingen door den Amsterdamschen Gemeenteraad en durft daarna met vrijmoedigheid staande houden, dat de wijze van benoemen aan de Vrije Universiteit veel meer waarborg oplevert dan die aan de openbare hoogescholen.

Van de aangeboden gelegenheid om van gedachten te wisselen, werd geen gebruik gemaakt.

Door den Spr. werd nog herinnerd aan de samenkomst te Dieren op 20 Januari a.s., waar de Hoogleeraren Dr. J. Ridderbos van Kampen en Dr. F. W. Grosheide van Amsterdam, het woord zullen voeren. De leden van het comité zullen vóór dien tijd de broeders in Apeldoorn e.o. bezoeken, ter verkrijging van verhooging van contributie en om nieuwe contribuanten te winnen.

Moge hun werk rijke vruchten dragen, opdat zij op den aanstaanden Universiteitsdag een belangrijke verhooging van inkomsten aanbrengen.

De classis Gouda heeft in hare buitengewone vergadering van 7 Dec. j.l. praeparatoir geexamineerd den heer J. A. Verhoog, cand. aan de Theol. school, en hem met algemeene stemmen bevoegdheid verleend om te staan naar den Dienst des Woords en der sacramenten in de Geref. Kerken in Nederland.

Namens de classis voornoemd:

Ds. JOH. S. LANGEN, *praeses.*
Ds. P. VAN HOVEN, *scriba.*

Kort verslag van de vergadering der classe Zwolle, gehouden 11 November 1915.

Moderamen Dr. J. Hania, Praeses; Ds. K. Schilder, Scriba; Ds. Westerbeek van Eerten, Assessor.

Na 't zingen van Ps. 89 : 7, en 't lezen van Ps. 97, wordt de vergadering met gebed geopend door den Praeses.

De Praeses spreekt de blijdschap der vergadering uit dat Ds. Sluis mocht bedanken. De Kerken van Zalk en Oldemarkt worden gelukgewenscht dat ze een Dienaar ontvangen. Ds. Schilder wordt wijsheid toegebeden met het oog op de roeping die hij heeft ontvangen naar Soemba.

Den B.B. Ds. Wielenga en Ds. Brouwer wordt deelneming betuigd met het overlijden hunner moeders.

De notulen der vorige vergadering worden gelezen en goedgekeurd.

Ds. Douma en Ds. Osinga wordt opgedragen de credentiebrieven na te zien.

Alle Kerken zijn tegenwoordig. Kamperveen is door een Diaken vertegenwoordigd. Hij ontvangt keurstem.

De heer W. Steunenberg, Cand. aan de Theol. School, wordt praeparatoir geexamineerd en met alle stemmen tot proponent bevorderd, en dies beroepbaar verklaard.

Een schrijven van de Deputaten der Gen. kas art. 13 K.O. wordt gelezen en zal de volgende vergadering behandeld worden.

De stukken van Ds. Koolstra, beroepen predikant van Zalk, worden gesproboerd.

Verslagen van de kerkvisitatie worden voorgelezen en geven aanleiding tot enkele opmerkingen.

Ds. Schilder deelt mede, dat van verschillende kerken is ingekomen *f* 109,24 voor Rheine.

Vacatuur-beurten worden geregeld. 200 lat Kamperveen, Langeslag, Blokzijl en Stad-Vollenhoven bediend worden door Ds. Elzenga, Ds. Sluis, Dr. Hania en Ds. Brouwer 28 Nov. e.k., dezelfde kerken zullen 19 Dec. bediend worden door D.D. Schoemakers, Wielenga, Bosch en Westerbeek van Eerten, en 23 Jan. 1916 de eerste 3 genoemde kerken door de D.D. Koolstra, Veder en Visser. Wilsum zal gediend worden 14 Nov. door Ds. Gispen, 19 Dec. door Ds. Eskes, 23 Jan. 1916 door Ds. Osinga.

Een der kerken, die hulp vraagt met het oog op de beroeping van een predikant, zal door de beide Deputaten voor Hulpbehoevende Kerken bezocht worden, om de e.k. vergadering te dienen van advies.

Een Kerk wordt advies gegeven.

De Zendingsdeputaat doet mededeelingen.

Roepende Kerken zullen zijn die van Ambt-Vollenhove. Praeses zal dan zijn Ds. Eskes.

De korte notulen worden gelezen.

De Assesaor doet het dankgebed, waarna de Praeses de vergadering sluit.

Op last der Classe,
J. J. WESTERBEEK VAN EERTEN, *Assessor.*

Buitenland.

Turkije. Armenie.

Het bericht, dat er duizenden bij duizenden Armenische Christenen door de Mahomedaansche Turken vermoord werden, heeft in breede kringen ontroering en verontwaardiging gewekt. Later werd gemeld, dat de Armeniers tegen het Turksche gezag in opstand gekomen waren, zoodat het vermoeden voor de hand ligt, dat de Turken vele Armeniers gedood hebben om de orde te herstellen.

In het *Kirchenblatt für Württemberg* lezen wij het volgende, dat over het een en ander licht verspreidt. „Dat land, met zijn rusteloos bewogen en daarom niet zonder eigen schuld voortdurend lijdend volk, heeft bij ons altijd deelneming gevonden". Aan het te Berlijn (Warneck) verschijnend *Allgem. Missionszeitschrift* van September, ontleenen wij het volgende: „Daar onze dagbladen in deze dagen bijzonder over Armenië handelen, houd ik het voor mijn plicht, een woord tot opheldering van den toestand in het Oosten te geven. Tot beter verstand dan is noodig te weten, dat toen in 1908 eene constitutie in Turkije werd ingevoerd, het Armenische volk dacht, dat beter dagen voor hen in uitzicht waren. Toen negen maanden later, in het voorjaar van 1909, de vreeselijke moorden in West-Klein-Azië uitbraken, die bijna aan 30,000 Armeniers het leven kostten, gaf het Armenische volk alle hoop, dat ooit duurzame verbetering van zijn lot komen zou, op. In het vilajet Wan is gedurende een reeks jaren een sterke Armenisch-revolutionaire strooming op te merken, die door het genabnurde Rusland gesteund werd. Rusland zette tegelijk de Koerden op; het was er dat land om te doen, de provincien zoowel door den opstand der Koerden als door het revolutionaire drijven der Armeniers in zulk een toestand te brengen dat er aanleiding bestond tot ingrijpen.

Toen de Russen opmarcheerden, hebben vele Armenische benden zich bij hen aangesloten. Terwijl het den Turkschen militairen en den Koerden gelukte, de Armenische bevolking neder te werpen, slaagde men in de stad Wan niet. Daarheen waren de revolutionairen getrokken, het Armenische stadsdeel had men in een vesting veranderd. Toen ten slotte de Russische troepen in de nabijheid van Wan gekomen waren, moest het Turksche leger aftrekken, waarop tot het binnentrekken der Russen volslagen anarchie heerschte . . . In de westelijke steden heeft zich een klein deel der Armenische bevolking tegen de Turksche overheid verzet. Door Franschen invloed en Engelsche voorspiegelingen, waarnaar een deel der Armeniers maar al te gretig luisterde, geloofde men, dat nu de tijd der bevrijding aangebroken was. Als straf heeft de Turksche regeering de overbrenging van de bevolking van die streken naar andere plaatsen bevolen, waardoor een groot aantal onschuldigen met de schuldigen lijden moeten.

De Amerikaansche congregationalistische *Herald* heeft over den toestand in Armenie op gelijke manier geschreven. Zakelijk staat in dit bericht hetzelfde wat wij hierboven mededeelden; daar mededeelingen van zendelingen ontbreken, kon het niet anders zijn. Opmerkelijk is, dat de Amerikaansche zendingsleiding gelden naar Armenië zenden kon. Naar Amerika uitgeweken Armeniers zorgen, dat de gaven in handen hunner landgenooten komen. Reeds zijn 163.000 dollars, dus meer dan 4 tonnen gouds, door hunne handen gegaan. Dat de Amerikanen den Turken de nederlaag en den Russen de overwinning toewenschen, kan men uit het bericht opmaken. Wij wenschen en bidden dat het den Heere behage aan het zwaar berochte volk der Armeniers uitkomst te geven.

GEMENGD NIEUWS

Bidden de Staatsliedien. De president der Vereenigde Staten van N.-Amerika heeft, toen hij eenige maanden geleden met zijn ministers vergaderd was om te beraadslagen over eene netelige quaestie, gezegd, dat hij niet wist wat zijn raadsleden bij zulke gelegenheden deden, maar dat hij gewoon was, eerst tot God te bidden. Hij heeft daarop gekniield een gebed uitgesproken.

Van Lincoln, een zijner voorgangers in het Witte Huis, meldt de historie, dat toen er in den Amerikaanschen burgeroorlog een veldslag zoo geleverd worden, hij een dag lang met den predikant Ward Beecher in het gebed met God heeft geworsteld om de overwinning der Federale strijdmacht. Uren lang waren de president en de predikant in het gebed, en groot was hunne blijdschap en dankbaarheid, toen de tijding kwam dat eene beslissende overwinning was behaald; welke overwinning leidde tot vrijmaking van alle slaven in de Vereenigde Staten.

Washington, de eerste president der republiek, was een man des gebeds. Bij het begin van den bevrijdingsoorlog vermaande hij de soldaten om hun vertrouwen op God te stellen, en toen N. Amerika zich van Engeland vrij gevochten had, noodigde hij zijn medeburgers uit om hunne dankbaarheid aan den Allerhoogste te betuigen voor de behaalde overwinning.

De presidenten Ulysses Grant, Mc. Kinley en Garfield waren eveneens mannen die de kracht van het gebed kenden. Van Garfield wordt verhaald, dat hij eens als student met eenige collegekameraden den nacht op een bergtop doorbracht. Toen het gezelschap zich gereed maakte om te gaan slapen, zeide Garfield: »Jongens, het is mijn gewoonte een kapittel te lezen en te bidden vóór ik naar bed ga. Zullen wij het te samen doen?" Met goedvinden van allen deed de toekomstige president daarop een gebed. Gedurende zijn geheele loopbaan, toonde de held »Van Log-Cabin naar het Witte Huis", en man te zijn, die in het gebed kracht zocht voor het vervullen van zijn zware taak.

Een godsdienstoefening onder geweervuur. Van een klein dorp aan de Duitsch-Russische grens dat door den oorlog gedeeltelijk verwoest werd, lazen we onlangs het volgende verhaal, door den predikant van dat dorp verteld. De predikant verhaalt hiervan o.m. het volgende:

»Wij waren al sedert eenigen tijd ons leven niet meer zeker, maar zoo nabij den dood als we dien eenen dag zijn geweest, dien dag van schrik en ellende voor ons dorp, was nog nimmer gebeurd.

Des morgens vroeg had, als gewoonlijk, een voorpostgevecht plaats tusschen onze wielrijders en de Kozakken.

De onzen hielden zich dapper, en de Russen moesten over de grens terug. Ze zouden ons nu het verdere van den dag wel met rust laten, dacht ik en liet daarom bekend maken, dat we om 10 uur godsdienstoefening zouden hebben. Bovendien had ik de omgeving vooraf nog door boden laten verkennen, die berichtten, dat in den geheelen omtrek geen Kozak was te zien.

Nauwelijks waren we echter begonnen, of ik zag door de ruiten van over de grens ruiters naderen. Zeven hunner bleven op de heuvel staan; de anderen, ongeveer twintig, kwamen dorpwaarts. Vlak tegenover de school hielden zij halt. Uit vrees voor hen gaf ik maar geen vers op te zingen. Ik las een psalm voor, sprak een gebed uit en begon vervolgens de prediking.

Daar viel een schot — een ruit rinkelde, dus zij schoten op ons.

Om een paniek te voorkomen, ging ik kalm met mijn prediking door. Intusschen hield het schieten aan. De Russen openden een vreeselijk geweervuur.

't Was om het van schrik te besterven. Het gekwetter der geweren, het thuiten der kogels, — nooit zullen we het vergeten. 't Klinkt mij nog in de ooren.

Met inspanning van alle krachten bracht ik de prediking ten einde, en verzocht toen mijn gemeente — 't waren er zeventig — neer te knielen en God om bescherming te smeeken. Twee uren hebben we daar onder het voortdurend snelvuur van de Russen op de knieën gelegen, in stom gebed verzonken.

Geen kogel drong tot ons door; deels kwamen ze in het dak terecht, waardoor de pannen op den grond kletterden; voor een ander deel floten ze langs het gebouw heen.

Daar kwam plotseling een meisje binnenvliegen met de boodschap: Alles in het dorp staat in brand!

Nu was een paniek onvermijdelijk, zou men denken. Maar neen. Het gelukte mij, dank zij ook het flinke optreden van enkele mannen en vrouwen, de schare rustig te houden, en duidelijk te maken, dat buiten dood en verderf ons wachten.

Wij waren verloren, indien God geen uitkomst gaf. En nogmaals gingen wij op de knieën. Ik verzocht een ieder zich voor den dood gereed te houden en den Almachtige te smeeken om erbarming en genade.

Toen kwam er over ons 'n stemming, die men zelf doorgemaakt moet hebben, om te te verstaan. Ze laat zich niet beschrijven. Na den angst voor den dood daalde een wonderbare vrede in onze ziel. En nauwelijks had ik na het gebed het lied opgezegd:

Als 'g in nood gereten
Geen uitkomst ziet,
Wil dan nooit vergeten:
God verlaat ons niet,—

en dan de regels:

Grooter dan de Helper
Is de nood toch niet —

of wij hoorden een steeds duidelijker wordend gezoem.

Ik wist wat het was; een vliegmachine of een luchtschip.

Op eens hield het geweervuur der Russen op. Ik beklom het spreekgestoelte, en zag de vijanden te paard springen, en in vollen galop naar de grens snellen. 't Was geen inbeelding geweest: een luchtschip voor de richting van de grenzen.

Wij waren bevrijd. Nu naar buiten!

Na een dankgebed verlieten wij het gebouw. Een ieder snelde naar zijn woning, om te zien wat er van geworden was. . . .«

WINCKEL.

Voor Kinderen.

KERSTFEEST.

Ons is geboren
't Van God verkoren,
Heilig, heerlijk Kindekijn.
Waar 't niet geboren,
Wij waren verloren.
Laat ons vroolijk, vroolijk zijn.

Met liederen als deze spraken vijf en meer eeuwen geleden de geloovigen in de kerken onzes lands hun blijdschap uit over de geboorte van den Heere Christus. En al doen wij het ook op eenigszins andere wijs, in den grond der zaak is het toch hetzelfde. Het is de ware Kerstvreugde, de blijdschap dat Christus geboren is.

Er is misschien geen feest dat meer algemeen in de wereld wordt gevierd dan het Kerstfeest, maar ook geen dat meer gebruikt of liever misbruikt wordt tot allerlei waarvoor het niet bestemd is. De een verblijdt zich over vacantie en vrije dagen, de ander over eten en drinken, de derde over giften en gaven, de vierde over uitgaan enz. Ook zijn er uitdeelingen, liefdadigheidsfeesten enz. Maar met de ware Kerstblijdschap heeft dit alles eigenlijk niets te maken.

Waarin die bestaat zeggen ons de woorden van den Engel des Heeren tot de herders in het veld van Efrata (Lukas 2 : 10, 11):

»En de engel zeide tot hen: Vreest niet; want ziet, ik verkondig u groote blijdschap, die al den volke wezen zal;

Namelijk dat u heden geboren is de Zaligmaker, welke is Christus de Heere, in de stad Davids."

En iets verder in het zelfde hoofdstuk lezen we (vs. 14):

»Eere zij God in de hoogste hemelen, en vrede op aarde, in de menschen een welbehagen."

Nu weten we dus wat vreugd het Kerstfeest geeft en wat die uitwerkt.

Zoo begrijpen we dan ook recht wat een lied uit later tijden van de geboorte onzes Heeren zegt:

Halleluja de tijd,
Bepaald van eeuwigheid,
De tijd der hoogste vreugde kwam,
Nu God Zich 't vleesch ter woning nam.
Hoe wenschten zij wier geest Hem zag
Dit Kind te aanschouwen en Zijn dag,
Gods Zoon en mensch, hoe wonderbaar!
Hij kwam, toen juichte de Englenschaar
Aanbidding dank den Heer!
God in den hooge de eer.
Gods heil en vrede zij
U, mensch, verlost wordt gij.

In den lofzang van Simeon lezen we van den Heere Christus, dat Hij zou zijn een licht tot verlichting der heidenen. Hij zelf heeft later getuigd: Ik ben het licht der wereld, die Mij volgt zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben. Toen het Kindeke van Bethlehem in de wereld verscheen, ging in de nacht van zonde en ellende het licht op, en dat waarachtige licht schijnt nu nog.

Ook daarvan hebben de menschen die het geloofden en ondervonden getuigd. Gelijk de blijdschap zich uitsprak in liederen en zangen,